

Jukka Sippo
Oikeusneuvos

*Lausunto lakivaliokunnalle hallituksen esityksestä 170/20205 vp
eduskunnalle laiksi julkiseen keskusteluun osallistuvien
suojelemisesta rajat ylittäviltä häirintäkanteilta*

Sääntelyn tavoite - ehkäistä oikeuksien väärinkäyttö tuomioistuinmenettelyä hyväksi käyttäen - on ilman muuta kannatettava. Esityksessä todetuin tavoin kysymys on tasapainon löytämisestä kantajan ja vastaajan oikeuksien välillä. Tämän kaltaista sääntelyä on vaikea toteuttaa siten, että sillä päästään asetettuun tavoitteeseen oikeuteen pääsyä kuitenkaan asiattomasti rajoittamatta ja ilman, että sääntely jää liian tulkinnanvaraiseksi. Tämä vaikeus välittyy myös direktiivistä ja sen täytäntöönpanemiseksi tarvittavaksi katsotusta sääntelystä.

Esityksessä on perustellusti päädytty rajoittamaan ehdotettu sääntely koskemaan direktiivin soveltamisalaa eli rajat ylittäviä siviili- ja kauppaoikeudellisia asioita. Eri asia on, että kansallisesti tarvetta parantaa edellytyksiä puuttua oikeuden väärinkäyttöä koskeviin tilanteisiin saattaa pikemminkin olla muissa kuin esityksessä kysymyksessä olevissa asioissa.

SLAPP-Direktiivin täytäntöönpanemiseksi on omaksuttu sääntelyvaihto, jonka mukaan välttämättömiksi katsotut säännökset sisällytetään oikeudenkäymiskaarta täydentävään erillislakiin eli lakiin julkiseen keskusteluun osallistuvien henkilöiden suojelemisesta rajat ylittäviltä häirintäkanteilta. Perusteltua onkin, että oikeudenkäymiskaareen ei sisällytetä kysymyksessä olevan kaltaisia soveltamisalaltaan hyvin suppeaa ja esitettyjen arvioiden mukaan harvoin sovellettavaksi tulevaa sääntelyä.

Sisällöllisesti ehdotettu sääntely on varsin tulkinnanvaraista ja soveltamisedellytyksiltäänkin

poikkeuksellisen harkinnanvaraista. Tämä johtuu sääntelyn soveltamisalaan liittyvistä 3 §:n määritelmistä, jotka on johdettu direktiivin 4 artiklan määritelmäsäännöksestä. Hallituksen esityksessä esitettyjen soveltamisesimerkkien valossakin sääntely jää huomattavan väljäksi ja soveltamisalaltaan epäselväksi. Erityisesti tämä koskee sitä, mitä väärinkäyttöön perustuvalla oikeudenkäynnillä tarkoitetaan, mutta myös muita soveltamisalamääritelmiä.

Sääntelyyn liittyvät tulkintaongelmat ovat siten jo sen soveltamisalasta lähtien ilmeiset, mikä johtuu täytäntöönpanettavan direktiivin väljäksi ja tulkinnanvaraisiksi jääneistä sääntelyn reunaehdoista. Sääntely jättää soveltajalleen runsaasti harkintavaltaa, mikä on sääntelyn luonne ja tavoite huomioon ottaen toisaalta väistämätöntäkin. Harkinnanvaraisuuteen liittyvää ongelmallisuutta lieventää se, että kysymys ei ole oikeuteen pääsyä estävästä sääntelystä, vaan menettelytakeista oikeuden väärinkäytön estämiseksi. Epävarmuutta liittyy väistämättä siihen, missä määrin ehdotuksen mukaisilla menettelytakeilla voidaan tosiasiallisesti ehkäistä sääntelyn tavoitteena olevaa oikeuden väärinkäyttöä

Esitykseen on direktiivin 19 artiklan 3 kohdan täytäntöönpanemiseksi sisällytetty säännös (16 §), joka velvoittaa hovioikeuden ja korkeimman oikeuden julkaisemaan sähköisesti tuomiot, joilla lain soveltamisalaan kuuluva asia lopullisesti ratkaistaan. Nykyisin korkein oikeus julkaisee internet-sivustollaan vain ennakkopäätöksensä eli ne, jotka ovat tärkeitä lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi. Ne julkaistaan myös Finlex-palvelussa, jossa lisäksi muista kuin ennakkopäätöksistä julkaistaan vain lyhyt, otsikkotasoinen kuvaus. Ehdotetun säännöksen mukaan lain soveltamisalaan kuuluva ratkaisu olisi kuitenkin julkaistava, vaikkei kyse olisi ennakkopäätöksestä. Ehdotus merkitsee siten sitä, että myös muut kuin ennakkopäätökset olisi julkaistava jommassakummassa palvelussa. Tähän tuskin on mitään estettä. Korkein oikeus harkitsee tällöinkin sen, julkaiseeko se ratkaisunsa ennakkopäätöksenä vai ilman ennakkopäätöksen statusta.

Ehdotetun 16 §:n perusteluissa on todettu, että hovioikeuden olisi julkaistava myös ratkaisu, jolla jatkokäsittelylupahakemus on hylätty. Tätä on perusteltu sillä, että tällainen ratkaisu sisältää kannanoton, jonka

mukaan hovioikeus ei epäile käräjäoikeuden ratkaisun lopputuloksen oikeellisuutta. Kiinnitän tältä osin huomiota siihen, että mainitusta kannanotosta huolimatta kysymyksessä on prosessuaalinen ratkaisu, joka merkitsee sitä, että hovioikeus ei ota asiaa asiallisesti ratkaistavakseen. Asia siis jää käräjäoikeuden ratkaisun varaan, joka toimii myös mahdollisena täytäntöönpanoperusteena.

Ehdotetun sääntelyn yksityiskohtiin ei ole huomautettavaa.